Oświadczenie złożone
przez senatora Kazimierza Kleinę
na 13. posiedzeniu Senatu
w dniu 5 czerwca 2024 r.

Oświadczenie skierowane do ministra finansów Andrzeja Domańskiego

Szanowny Panie Ministrze!

1. Czy mimo dynamicznego rozwoju płatności bezgotówkowych obywatele w Polsce wciąż masowo korzystają z gotówki? Czy jest prawdą, że w dobie wzrostu płatności bezgotówkowych zapotrzebowanie na gotówkę także rośnie? Kierowanie się dobrem obywateli jest wartością nadrzędną, jeśli chodzi o działania w sferze publicznej. Czy w związku z tym podejmowane są działania, które mogą zapewnić wystarczającą obsługę wzrastającego zapotrzebowania na gotówkę?

2. Jaka jest państwa ocena sytuacji podmiotów zapewniających dostęp do gotówki na rynku? Czy istnieje ryzyko, że w dobie intensywnej promocji płatności bezgotówkowych podmioty działające na rynku gotówkowym nie będą w stanie zapewnić mieszkańcom Polski adekwatnej do potrzeb ilości gotówki?

3. Czy zapoznali się państwo z publikacją „Analiza rynku bankomatów w Polsce" Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego z sierpnia 2023 r.? Z raportu m.in. wynika, że rentowność usługi wypłaty gotówki z bankomatu kartami banków polskich z logo Visa i MasterCard stała się ujemna już w roku 2010, po decyzji organizacji Visa i MasterCard dotyczącej drastycznego obniżenia stawek dla operatorów sieci bankomatowych. Od tego momentu w związku ze stałym wzrostem kosztów tej usługi dla operatorów bankomatów rentowność ta dalej spada, a transakcje wypłaty gotówki dla obywateli Polski, jako główne źródło pozyskiwania gotówki przez Polaków, muszą być dofinansowywane przez inne źródła przychodów operatorów sieci bankomatowych. Ta sytuacja wydaje się grozić destabilizacją dostępu do gotówki. Jakie są państwa wnioski oraz działania podejmowane w celu eliminacji tego ryzyka?

4. Ponad 10 lat temu mieliśmy kuriozalną sytuację na rynku stawek opłat związanych z płatnościami bezgotówkowymi, kiedy to zagraniczne instytucje, Visa i MasterCard, sztucznie utrzymywały zawyżone stawki, co znacznie utrudniało rozwój płatności bezgotówkowych. Problem ten został wówczas skutecznie rozwiązany poprzez odpowiednie regulacje prawne.

Jeśli chodzi o analizę obecnej sytuacji na rynku dostępu do gotówki, to z publikacji Uniwersytetu Warszawskiego wynika duże zagrożenie stabilności dostępu do gotówki, również tym razem spowodowane brakiem działań organizacji Visa, MasterCard, jak również PSP (Blik).

Czy tak krytyczna sprawa jak stabilność utrzymania kanałów dostępu do gotówki dla obywateli Polski nie powinna wprost zależeć od regulatora i państwa polskiego, a nie jak obecnie być pod kontrolą firm trzecich zarządzających schematami płatniczymi, które to firmy sztucznie utrzymują nierentowność wypłat gotówkowych kartami krajowymi w bankomatach, działając w sprzeczności z interesem społecznym, którym jest rosnące zapotrzebowanie na gotówkę i potrzeba jej powszechnej dostępności?

Czy jest zgoda na to, aby firmy zagraniczne narzucały stawki za transakcje gotówkowe niepoparte analizą rynkową, takie, które nie są do pogodzenia z celem zabezpieczenia dla obywateli stabilnego dostępu do gotówki, niezbędnego dla równowagi pomiędzy ekosystemem bezgotówkowym i gotówkowym? Jakie działania, mając doświadczenie ze stawkami opłat dotyczących płatności bezgotówkowych, tym razem planują państwo w celu zabezpieczenia ciągłości i stabilności dostępu do źródeł gotówki w okolicznościach opisanych w publikacji Uniwersytetu Warszawskiego z roku 2023?

5. Czy znana jest państwu sytuacja – w szczególności występująca poza dużymi ośrodkami miejskimi – że nasycenie punktami dostępu do gotówki jest niewystarczające, lokalne społeczności bezskutecznie występują do operatorów bankomatowych o instalację urządzeń bankomatowych, lokalne banki spółdzielcze nie są w stanie udźwignąć kosztów zapewnienia infrastruktury umożliwiającej dostęp do gotówki nawet tylko zbliżonej do tej w większych ośrodkach miejskich, a dodatkowo większe banki komercyjne zmniejszają tam liczbę nierentownych oddziałów bankowych i bankomatów?

Co z tematem tzw. białych plam na mapie dostępu do gotówki? Jak tłumaczyć ostatnie działania operatorów bankomatów, którzy dodatkowo nakładają limity dotyczące wysokości pojedynczej wypłaty z bankomatu? Czy przejęcie przez ustawodawcę odpowiedzialności za mechanizm dostosowania stawki opłaty bankomatowej do realiów rynku będzie pomocne w rozwiązaniu tych problemów?

6. Czy w państwa ocenie gwarantowane stabilne mechanizmy dostępu do gotówki wpływają na

bezpieczeństwo finansowe państwa polskiego i jego obywateli? Czy doświadczenia związane najpierw z COVID, a później z wybuchem wojny w Ukrainie pokazały rolę i znaczenie gotówki dla zarówno obywateli Polski, jak również migrantów z Ukrainy? Czy dodatkowo, wobec realnych zagrożeń cyberatakami, jak również pojawiającymi się okresowo awariami systemów płatności bezgotówkowych, zabezpieczenie stabilności utrzymania stałego dostępu do gotówki nie powinno stać się istotnym elementem infrastruktury krytycznej, zapewniającym klientom indywidualnym, a także punktom handlowo-usługowym wymianę handlową we wspomnianych sytuacjach kryzysowych? Jakie działania podejmujecie państwo w celu wspierania ciągłości działania podstawowych kanałów pozyskiwania przez obywateli gotówki?

Kazimierz Kleina